

رسالة محمد

نام درس:

نظام تربیتی از منظر قرآن و
روایات

• مدرس:

• خدیجه افشین (پردیس
رسالت زاهدان)

• بهار ۱۳۹۹

مبنای پنجم: مقاومت و تاثیرگذاری بر شرایط

تاثیرپذیری $\neq$ اضطراب

ثمرات تاثیرپذیری انسان از شرایط عبارتند از :

الف) ایستادگی در مقابل شرایط و موقعیت های سخت

ب) تاثیرگذاری بر شرایط اجتماعی

تاثیرپذیری انسان از شرایط جلوه اختیار انسان

تاثیرپذیری انسان از شرایط به عدم طغیان هنگام غنا و عدم اضطراب هنگام

فقر منتج می شود که این عملکرد « زهد » نامیده می شود.

نکته :

انسان در مقابل هدایت، سرباز می زند اما در قبال ضلالت مقاومتی نشان نمی دهد.

مقاومت انسان در وجه و درجه بالاتری به تاثیرگذاری بر شرایط می انجامد. به عبارت دیگر؛ انسان، خود به تغییر آفرینی دست می زند.

رسولان و پیامبران الهی از جمله این افراد هستند که در مقابله با فساد و طاغیان ایستادند تا محیط و افراد آن از تاثیرپذیری شرایط در امان بمانند.

اصل پنجم : مسئولیت

سوال: آیا انسان می تواند به مقتضای اصل « اصلاح شرایط » ، محیط و موقعیت را تغییر دهد؟

پاسخ: خیر. انسان همواره این توان را ندارد که موقعیتهای نادرست را تصحیح نماید.

سوال: کارکرد اصل مسئولیت در ناتوانی انسان در تغییر و تصحیح شرایط چیست؟

پاسخ: اصل مسئولیت بر **مقاومت** ← **تأثیرگذاری بر شرایط** ← **استوار است.**

اصل مسئولیت ← **پیروی از الزام های درونی**

فردی که خود را مسئول انجام و یا ترک فعلی می بیند از « **باید درونی** » و « **باید بیرونی** » پیروی می نماید.

باید درونی: الزام آور احساس یگانگی و خودی

باید بیرونی: الزام آور احساس دوگانگی و بیگانگی

آیه شریفه : « لا اکراه فی الدینِ قد تبیینَ الرشدُ من الغیِّ » به **بایدهای درونی** اشاره دارد. این نوع باید **منطقی پذیر و قابل دفاع** می باشد.

اصل مسئولیت مانند قاعده عامی است که برای هدایت شیوه ها و روش های تربیتی به کار می آید.

روش های تربیتی

روش های تربیتی مبتنی بر اصل مسئولیت عبارتند از:

۱- روش مواجهه با نتایج اعمال

۲- روش تحریک ایمان

۳- روش ابتلا

۱- روش مواجهه با نتایج اعمال

پشتوانه این روش، **حبّ ذات آدمی** است یعنی حبّ ذات قوه محرکه ای است که فرد را به انجام عمل مطلوب تشویق می کند و از مبادرت به خطا باز می دارد. این امر، زمینه ای برای کسب انگیزه درونی نسبت به عمل می گردد که منتج به جایگزینی «**انگیزه درونی**» به جای «الزام بیرونی» می شود.

مراتب مواجهه فرد با نتایج اعمالش:

۱- مرتبه دریافتن : فرد را نسبت به پیامدها آگاه می کنیم.

۲- مرتبه دیدن : رهاکردن فرد برای روبه روشن شدن با نتایج اعمال

نکته ۱: مرتبه دیدن، کارآمدتر و قدرت متعاقدکننده نتایج در آن بیشتر است.

آیه شریفه: «و ما ظلمونا ولكن كانوا انفسهم يظلمون» به مرتبه دریافتن اشاره دارد.

آیه شریفه: «ظهر الفساد في البرّ و البحر بما كسبت ايدي الناس ليذيقهم بعض الذي عملوا لعلهم يرجعون» به مرتبه دیدن اشاره دارد.

این آیه دارای بار تربیتی است و نشان می دهد که مردم در حدّی که متنّبّه شوند و از خطا بازگردند، با نتایج اعمال خویش روبه رو می گردند.

معنای «اذن خدا» خداوند مانعی بر سر راه اصابت نتایج انسان قرار نمی دهد.

نکته ۲: این روش عمومیت دارد و شامل مومن، کافر، خردسال یا بزرگسال می گردد.

۲- روش تحریک ایمان

بکارگیری این روش، بر احساس مسئولیت، الزام درونی، ایمان به خدا مبتنی می باشد. نام دیگر این روش، **احساس تکلیف** است. قوه محرکه این روش، ایمان به خداست و بر همین اساس، محدود به کسانی می شود که مومن هستند.

مقصود این روش؛ پدیدآوردن جنبشی است که احساس تکلیف و ترغیب عمیق درونی را در انسان ایجاد می کند.

آیه شریفه: «**الّا تقاتلون قوماً نكثوا ايمانهم و همّوا باخراج الرسول ... فاللهُ احقُّ انْ تخشوه ان كنتم مومنینَ**»

- نکات «**ان كنتم مومنینَ**»
۱. اختصاص به ایمان آوردگان
  ۲. ارتباط با دشوارترین تکالیف

۳- روش ابتلا

ابتلا معنای **آزمودن و فرسایش** می دهد زیرا فرد در اثر **کثرت آزمون فرسوده** می شود.

این روش، **برمقاومت و تاثیرگذاری بر شرایط** مبتنی می باشد.

مقصود از بکارگیری این روش این است که؛ فرد بتواند علی رغم فشار و اقتضای شرایط، خود مبدا نحوه حرکت و شکل گیری خویشتن قرارگیرد.

خداوند انسانها را در دو موقعیت **تنگدستی و بلا یا دشواری و راحتی** آزمایش می کند.

راهکار تنگدستی و بلا ← صبر

راهکار دشواری و راحتی ← شکر

بنابراین **فقر و غناء هر دو بلا** هستند.

آیه « و نبلونکم بالشرِّ و الخیرِ فتنهٌ » به **روش ابتلا** اشاره دارد.

بسیار مهم :

تعبیر « **بلاء حسناً** » به نوع دوم ابتلا می پردازد که سخت تر از نوع اول (آزمایش به هنگام تنگی) است زیرا غفلت به هنگام آرامش و راحتی بیشتر اتفاق می افتد. ثمرات و نتایج مهم روش ابتلا عبارتند از؛

۱. زبده کردن انسان
  ۲. پاک و آراسته کردن انسان از آلودگی ها
- بر اساس روش ابتلا، مربّی باید متربّی را در **عمل** (و نه نصیحت و بینش دهی) و مواجهه با پستی ها و بلندی ها آزمایش کند.

کلمه « **اتَمَّهَنَّ** » در آیه مبارکه: « و اذ ابتلی ابراهیم ربه بکلماتٍ **فاتمَّهَنَّ** » به معنای رساندن آن به حدّی است که دیگر به چیزی خارج از خود نیازمند نباشد.

از حسن توجه شما سپاسگزارم